

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ ТА ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ

THE CONCEPT, CONTENT AND TASKS OF TECHNICAL-CRIMINAL ASSURANCE OF THE INVESTIGATION OF VIOLATIONS OF THE LAWS AND CUSTOMS OF WAR

Жовтюк О.В., начальник відділу міжнародного співробітництва
Національна академія внутрішніх справ

Ключові завдання, які вирішуються із застосуванням техніко-криміналістичних засобів під час розслідування порушення законів та звичаїв війни, є: виявлення, фіксація, вилучення і дослідження криміналістично значимої інформації; фіксація слідчих (розшукових) дій; інформаційно-довідкове забезпечення розслідування та ін. У зв'язку із активним залученням досягнень науково-технічного прогресу при проведенні слідчих (розшукових) дій, приведенням правозастосовної діяльності до міжнародних стандартів, проблематика має особливу актуальність та значення.

Сформовано визначення, що техніко-криміналістичне забезпечення розслідування порушення законів та звичаїв війни – це сукупність засобів, знарядь та система прийомів і рекомендацій їх застосування, які сприяють ефективному здійсненню кримінального провадження, відповідають досягненням науково-технічного прогресу, міжнародним стандартам, кращому досвіду іноземних держав та створюють умови для ефективного проведення досудового розслідування, судового провадження та запобігання воєнним злочинам, і зокрема – порушення законів та звичаїв війни

Встановлено, що під час вирішення конкретних практичних завдань кримінального провадження під час розслідування порушення законів та звичаїв війни техніко-криміналістичне забезпечення виражається в: 1) фіксації ходу і результатів проведення процесуальних, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій. З даною метою використовуються методи криміналістичної фотографії та відеозапису, включаючи їх інноваційні форми реалізації; 2) виявленні, фіксації, збиранні, дослідженні слідів кримінального правопорушення, інших речових доказів; 3) веденні систем кримінальної реєстрації та криміналістичних обліків, інформаційно-довідкових баз; 4) сприянні розшуку і встановленню як осіб, які вчинили злочини, так і потерпілих від злочинних дій, а також безвісно відсутніх осіб; 5) залученні спеціальних знань, а саме відповідних спеціалістів до проведення процесуальних, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій з метою застосування технічних засобів і методів виявлення, вилучення та фіксації криміналістично значимої інформації; 6) залученні експертів та проведенні експертиз та ін. Підхід щодо застосування широкого кола технічних засобів, форм спеціальних знань узгоджується із потребами розслідування воєнних злочинів, використанням нових технічних засобів та методів.

Ключові слова: криміналістично значима інформація, слідчі (розшукові) дії, кримінальне провадження, технічні засоби, воєнні злочини.

The key tasks that are solved with the use of forensic technical means during the investigation of violations of the laws and customs of war are: detection, recording, extraction and research of forensically significant information; recording of investigative (search) actions; information and reference support for the investigation, etc. In connection with the active involvement of the achievements of scientific and technical progress in conducting investigative (search) actions, bringing law enforcement activities to international standards, the issue is of particular relevance and importance.

The definition was formed that the technical and forensic support of the investigation of violations of the laws and customs of war is a set of means, tools and a system of techniques and recommendations for their use, which contribute to the effective implementation of criminal proceedings, correspond to the achievements of scientific and technical progress, international standards, the best experience of foreign countries and create conditions for effective pre-trial investigation, court proceedings and prevention of war crimes, and in particular – violations of the laws and customs of war.

It was established that during the resolution of specific practical tasks of criminal proceedings during the investigation of violations of the laws and customs of war, technical and forensic support is expressed in: 1) recording the progress and results of procedural, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions. For this purpose, methods of forensic photography and video recording are used, including their innovative forms of implementation; 2) detection, fixation, collection, investigation of traces of a criminal offense, other material evidence; 3) maintaining systems of criminal registration and forensic records, information and reference databases; 4) conducive to the search and establishment of both persons who have committed crimes and victims of criminal acts, as well as missing persons; 5) involvement of special knowledge, namely relevant specialists in conducting procedural, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions with the aim of using technical means and methods of detection, extraction and recording of forensically significant information; 6) involving experts and carrying out examinations, etc. The approach to the use of a wide range of technical means, forms of special knowledge is consistent with the needs of the investigation of war crimes, the use of new technical means and methods.

Key words: forensically significant information, investigative (search) actions, criminal proceedings, technical means, war crimes.

Постановка проблеми та її актуальність. Після запровадження 24 лютого 2022 року в Україні правового режиму воєнного стану [1], зростає необхідність розслідування воєнних злочинів, вчинених російською армією на території України. Для досягнення цієї мети необхідні нові підходи до організації та криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

Станом на початок лютого 2024 року в Україні зареєстровано понад 124 тисячі воєнних злочинів, вчинених окупаційними військами, з яких близько 121 тисячі кваліфіковано за статтею 438 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Порушення законів та звичаїв війни» [2]. Приписами цієї норми законодавцем встановлено кримінальну відповідальність за протиправні дії, які полягають у жорстокому поводженні з військовополоненими або цивільним населенням, вигнанні цивільного населення для примусових робіт, розграбуванні націо-

нальних цінностей на окупованій території, застосуванні засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій [3].

Досліджуючи судову практику, І. В. Гловюк стверджує про те, що дії російської армії, які полягають у серйозних порушеннях норм міжнародного гуманітарного права кваліфікуються судами за статтею 438 КК України. До таких дій відносять, як правило, навмисне вбивство, катування та недолісне поводження, навмисне заподіяння тяжких страждань або серйозного каліцтва чи нанесення шкоди здоров'ю людини, напад на осіб, які знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права, здійснення нападу невибіркового характеру, коли відомо, що це стане причиною людських втрат серед цивільного населення

і спричинило збиток цивільним об'єктам, напад на небезпечні установки і споруди, якщо відомо, що це спричинило надмірні втрати серед цивільного населення або значні збитки цивільним об'єктам, напад на місцевості, що не обороняються та демілітаризовані зони, неправомірний напад на культурні цінності, які чітко розпізнаються, проведення на людях медичних, біологічних або наукових експериментів, нелюдське поводження, яке супроводжується приниженням гідності людини, у тому числі застосування практики апартеїду, геноциду та інших дій, які ґрунтуються на расовій дискримінації та ін. [4, с. 3].

Умови правового режиму воєнного стану в Україні й необхідність забезпечення виконання завдань кримінального провадження щодо їх належного розслідування обумовили науковий та практичний інтерес до «інструментарію», який використовується правоохоронцями з метою виявлення, фіксації, та вилучення криміналістично значимої інформації. У таких умовах доволі важливо якісно задокументувати злочинні дії винних осіб, які у майбутньому будуть предметом розгляду не лише у системі національного кримінального судочинства, а й міжнародного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широке коло питань техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень розкривалося у наукових працях І. В. Гори, А. В. Журавля, І. В. Пирого, Р. Л. Степанюка, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька. Проблематика розслідування воєнних злочинів знаходиться у центрі дослідницької уваги І. В. Гловюк, Г. К. Тетерятник та інших вчених.

Мета статті. Розкрити поняття, зміст та завдання техніко-криміналістичного забезпечення розслідування порушення законів та звичаїв війни (стаття 438 Кримінального кодексу України).

Виклад основного матеріалу. Техніко-криміналістичне забезпечення правоохоронних органів завжди є відкритим питанням як для практиків, так і для науковців. Проведені дослідження дозволяють приєднатися до думки, що техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень – це сукупність засобів, знарядь та система прийомів і рекомендацій їх застосування, які задовольняють уповноважених суб'єктів кримінального провадження, та створюють умови для ефективного проведення досудового розслідування, судового провадження та запобігання кримінальним правопорушенням [5].

Відповідно, техніко-криміналістичне забезпечення розслідування порушення законів та звичаїв війни – це сукупність засобів, знарядь та система прийомів і рекомендацій їх застосування, які сприяють ефективному здійсненню кримінального провадження, відповідають досягненням науково-технічного прогресу, міжнародним стандартам, кращому досвіду іноземних держав та створюють умови для ефективного проведення досудового розслідування, судового провадження та запобігання воєнним злочинам, і зокрема – порушення законів та звичаїв війни (стаття 438 КК України).

У кримінальному процесуальному законодавстві відсутня спеціальна норма, яка б містила чітке визначення правових засад застосування криміналістичної техніки при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень такої категорії [6, с. 91]. Лише про окремі технічні засоби, методи і прийоми їх застосування йдеться у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України). Наприклад, згідно зі статтею 71 КПК України, «спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду, а також для надання висновків» [7].

Деякі аспекти техніко-криміналістичного забезпечення згадуються й у інших нормативно-правових актах. Так,

у частині 1 статті 40 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що «поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, визначених законом, може застосовувати такі технічні прилади, технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення:

- 1) фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень;
- 2) технічні прилади та технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз;
- 3) безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню;
- 4) спеціальні технічні засоби перевірки на наявність стану алкогольного сп'яніння;
- 5) спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів» [8].

Очевидно, що в сучасних умовах надмірної інтенсивності досудового розслідування воєнних злочинів кримінальне процесуальне законодавство, правозастосовна практика, а також криміналістичний супровід зазнали великої кількості змін.

Так, передовий досвід іноземних держав дозволив використовувати технології 3D сканування проведення процесуальних дій. Важливим напрямом є застосування мобільних ДНК-лабораторій, які результативно застосовуються на практиці.

Доволі корисною є технологія відеоконференції під час проведення процесуальних дій. Вона має широку сферу використання, адже процесуальні дії у режимі відеоконференції проводяться як під час досудового розслідування, так і судового розгляду, а також під час здійснення кримінального провадження як у межах України, так і в порядку міжнародного співробітництва. Криміналістичне забезпечення проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції потребує формування єдиних уніфікованих на міжнародному рівні підходів, що стосуються правової основи, технології, організації й тактики [9, с. 48].

В. Ю. Шепітько зазначає про суттєві кроки для вирішення поставлених завдань. Так, Офіс Генерального прокурора спільно з провідними національними експертами із міжнародного гуманітарного права розробив та представив методичні рекомендації «Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина», направлених на вдосконалення цієї сфери [10]. Нині, у сучасних умовах перед криміналістикою постають нові завдання, які пов'язані з виробленням наукових рекомендацій у документуванні, фіксації та доказуванні фактів учинення воєнних та інших злочинів міжнародного характеру, використанням можливостей цифрової криміналістики [11, с. 27–28].

Ще один аспект дослідження пов'язаний із тим, як зауважує Р. Л. Степанюк, що в умовах війни надзвичайної актуальності набули молекулярно-генетичні дослідження, які, в першу чергу, пов'язані з масштабністю завдань з ідентифікації загиблих. Нині необхідні зміни у кримінальному процесуальному законодавстві України, з метою ефективного використання приладів швидкого ДНК-тестування (rapid-DNA) поза межами судово-експертних установ. Практика підрозділів криміналістичного забезпечення досудового розслідування Національної поліції України підтверджує їх корисність на прикладі використання американських систем експрес-аналізу ДНК ANDE [12, с. 36].

Таким чином, техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень знаходить свій основний вираз у вирішенні ряду завдань, зокрема нормативно-правовому, організаційно-технічному та науково-методичному супроводженні діяльності з розслідування кримінальних правопорушень за даним напрямом;

розробці нових й удосконаленні існуючих техніко-криміналістичних засобів, методів та методик та ін. [13, с. 55].

Під час вирішення конкретних практичних завдань кримінального провадження під час розслідування порушення законів та звичаїв війни техніко-криміналістичне забезпечення виражається в:

1) фіксації ходу і результатів проведення процесуальних, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій. З даною метою використовуються методи криміналістичної фотографії та відеозапису, включаючи їх інноваційні форми реалізації. Так, нині застосовуються лазерні сканери для фіксації ходу і результатів проведення слідчих (розшукових) дій. Наприклад, лазерний сканер Z+FIMAGER 5006 (Німеччина) у складі із цифровою камерою Rollei Metric та лазерна скануюча система Faro Focus 3D надають подібне до фотографічного зображення приміщення, ділянок місцевості, але представлене у тривимірному вигляді, з можливістю вільно змінювати ракурс. Метод лазерного сканування припускає повне покриття фотозйомкою усього місця події без пробілів, як буває при фото- і відеозйомках, і дозволяє реконструювати картину події в будь-який момент [14, с. 65–66].

Наразі як сучасні засоби криміналістичного відеозапису, що можуть значно розширити можливості фото- та відеофіксації як перебігу слідчих (розшукових) дій, так і деяких видів судово-експертних досліджень, використовуються такі цифрові пристрої, як action-камери. Використання action-камер – це, по-перше, можливість отримання зображення з кутом огляду 360°. По-друге, можливість переглядати відзнятий матеріал під будь-яким кутом, що дозволяє побачити ті об'єкти, які не привернули уваги під час первинного огляду. По-третє, є можливість наближення до предметів. По-четверте, це економія ресурсів, тобто використання однієї камери і технічної допомоги одного спеціаліста замість декількох. По-п'яте, можливість підводної зйомки (максимально до 30 метрів) для проведення фіксації при пошуках людини, транспортного засобу і т. ін. у водоймах. Зазначений тип цифрових пристроїв може бути корисним також і в ході судово-експертних досліджень, які потребують аналізу певних явищ і процесів у динаміці [14, с. 82–83].

Одним із найсучасніших засобів, який використовується в тому числі і для криміналістичного відеозапису, є безпілотні літальні апарати. Наприклад, квадрокоптер DJI Mavic 2 Pro має такі корисні функції, як політ за запропонованою траєкторією, функції розумного польоту: Point of Interest (точка інтересу). Дану систему можна використовувати для виявлення та контролю пересування транспорту або особи, яка представляє оперативний інтерес чи є потенційним правопорушником. Безпілотний літальний апарат використовуються для фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду місця події [14, с. 83–84]. Вказані технічні засоби, що відповідають сучасному стану розвитку науки і техніки, кращому світовому досвіду, доцільно використовувати з метою фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій під час розслідування порушення законів та звичаїв війни;

2) виявленні, фіксації, збиранні, дослідженні слідів кримінального правопорушення, інших речових доказів. Так, поряд із традиційними засобами криміналістичної техніки, які представлені у вигляді різних комплектів «польової криміналістики», при розслідуванні порушення законів та звичаїв війни доцільно використовувати спеціально обладнані пересувні криміналістичні лабораторії, які у «польових» умовах дозволяють вирішувати досить широке коло поставлених завдань при роботі із криміналістично значимою інформацією. Сьогодні такі засоби активно використовуються для документування воєнних злочинів як наслідку агресії Російської Федерації. Наприклад, мова йде про автомобіль обладнаний відповідно до міжнародних стандартів усім необхідним устаткуванням

для роботи криміналістів. У ньому передбачено зручне робоче місце для спеціаліста-криміналіста, шафи і стелажі для зберігання необхідного обладнання, також лабораторію оснащено різноманітними криміналістичними вализами, приладами, необхідними витратними матеріалами. Фахівцями забезпечено можливість підключення відповідних електроприладів завдяки додатковому джерелу живлення, а також обігрів і охолодження салону. Завдяки цій криміналістичній лабораторії спеціалісти-криміналісти мають можливість оперативно прибувати до місця злочину, на належному рівні якісно та ефективно виявляти, фіксувати, вилучати сліди злочинців, безпосередньо на місці злочину проводити дослідження слідів (об'єктів) біологічного походження з метою оперативного розкриття злочинів і швидкої ідентифікації тіл загиблих внаслідок збройної агресії [15];

3) веденні систем кримінальної реєстрації та криміналістичних обліків, інформаційно-довідкових баз. За даним напрямом слід підкреслити нагальність та своєчасність запровадження інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», що регламентовано за змістом Інструкції з формування та ведення затвердженої наказом МВС України від 16 березня 2020 р. № 257 [16]. Метою ІП «СЛІД» є: облік інформації про об'єкти, вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, у єдиному інформаційному просторі з використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання; забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів (підрозділів) поліції, спрямованої на запобігання та розкриття кримінальних правопорушень; встановлення зв'язків між даними, що мають значення для кримінального провадження; забезпечення обробки інформації про об'єкти, що були вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, наповнення та підтримка в актуальному стані інформаційних ресурсів баз (банків) даних, що входять до ІПНП [16]. Таким чином, нині створено механізм для розкриття воєнних злочинів з використанням сучасних інформаційних технологій, що дозволяє здійснити перевірку інформації з метою встановлення особи, яка причетна до вчинення злочину, ідентифікації зняття злочину та встановлення інших фактичних даних;

4) сприянні розшуку і встановленню як осіб, які вчинили злочини, так і потерпілих від злочинних дій, а також безвісно зниклих осіб. З огляду на це, перспективними розробками, що можуть бути використані в діяльності Національної поліції під час розшуку осіб, які представляють інтерес для розслідування, є різноманітні біометричні методи ідентифікації. Ідеться про ідентифікацію особи за геометрією обличчя в системах відеоспостереження правоохоронних органів [17, с. 108–110], використання біометричного аналізу райдужної оболонки ока [18, с. 443–444] тощо. Підвищенню ефективності розшуку вказаних вище категорій осіб сприяє створення уніфікованої бази ДНК-даних, з доступом до неї співробітників Національної поліції України, експертів Експертної служби МВС України та інші уповноважених осіб, згідно компетенції.

Новітні підходи до роботи із біологічними слідами обумовлені подоланням викликів що виникають під час розслідування та документування воєнних злочинів, вчинених країною-агресором. Вказане спричинило стрімке зростання надходження до установ Експертної служби МВС України проваджень, у яких слідчі уповноважених органів ставлять питання, прямо чи опосередковано пов'язані з ідентифікацією загиблих осіб. Величезна кількість таких запитів зумовлена і високою активністю бойових дій із постійною зміною лінії фронту, унаслідок чого далеко не завжди є можливість (беручи до уваги політичну волю з боку агресора) забрати тіла загиблих одразу після завершення бойового зіткнення. Така ситу-

ація спричинила появу типів людських останків, випадки дослідження яких у світовій практиці по-одинокі, а також виникнення певних особливостей в роботі експерта із зазначеним матеріалом у межах національного та міжнародного правового поля [19, с. 11]. Крім автоматизації лабораторних процедур, щоб відповідати сучасним стандартам криміналістичної генетики, зважаючи на виклики, які постали перед Експертною службою МВС України під час АТО та ООС, судові експерти постійно тестують, апробують і запроваджують новітні та вдосконалюють окремі вже застосовувані методи молекулярно-генетичних досліджень [19, с. 17];

5) залученні спеціальних знань, а саме відповідних спеціалістів до проведення процесуальних, слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій з метою застосування технічних засобів і методів виявлення, вилучення та фіксації криміналістично значимої інформації. Слід додати, що застосування спеціальних знань під час розслідування порушення законів та звичаїв війни має бути комплексним. Мова йде про залучення до кримінального провадження таких спеціалістів як спеціаліст-криміналіст Національної поліції України; судовий експерт Експертної служби МВС України чи іншої судово-експертної установи; судово-медичний експерт, лікар; психолог; вибухотехнік; кінолог зі службовою собакою; біолог та ін.;

6) залученні експертів та проведенні експертиз та ін. Судові експертизи відіграють важливу роль у доказуванні обставин вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з російською збройною агресією проти України. Як свідчить аналіз правозастосовної практики, поширеними різновидами експертиз, які слідчі призначають за цією категорією кримінальних проваджень, є судово-медичні, молекулярно-генетичні, вибухотехнічні, експертизи вогнепальної зброї та слідів її застосування, портретні, експертизи відео-, звукозапису, лінгвістичні, комп'ютерно-технічні, будівельно-технічні, товарознавчі, трасологічні, почеркознавчі, економічні та інші. Наприклад, судово-медична експертиза обов'язково призначається у випадках, коли злочином заподіяна шкода життю та здоров'ю людини, з метою встановлення причин смерті, характеру та ступеню тяжкості тілесних ушкоджень (частина 2 статті 242 КПК України). У кримінальних провадженнях про досліджувану категорію кримінальних правопорушень її завдання полягають у вирішенні вищевказаних питань, а також у встановленні на тілі потерпілої

особи ознак сексуального насильства, локалізації та механізму утворень тілесних ушкоджень, встановлення біологічної природи та групової належності слідів біологічного походження та їх придатності для подальшої молекулярно-генетичної експертизи. Під час судово-медичної експертизи також відбирають посмертні зразки невідомих трупів для ДНК-аналізу. Завдання молекулярно-генетичної експертизи в умовах війни переважно пов'язані з ідентифікацією жертв. Проводяться дослідження посмертних зразків трупів загиблих, референтних прижиттєвих зразків осіб, зниклих безвісти, та зразків їхніх ймовірних родичів. Порівняльний аналіз генетичних ознак дозволяє встановити походження біологічного матеріалу від певної особи, приналежність різних частин розчленованого трупа, біологічне батьківство і біологічну спорідненість трупа та родичів. Серед різновидів вибухотехнічної експертизи у справах про злочини, пов'язані з російською збройною агресією проти України, частіше за все проводяться дослідження вибухових пристроїв (їх складових частин), слідів та обставин їх застосування військовослужбовцями країни-агресора. Наведеним переліком спектр судово-експертних досліджень, які проводяться під час розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень, не обмежується. Залежно від обставин справи може виникнути потреба в залученні експертів інших спеціальностей, зокрема психологів, психіатрів, матеріалознавців тощо [20, с. 428–430]. До того ж, нині законодавство у сфері організації судових експертиз потребує приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів [21, с. 59].

Отже, підхід щодо застосування широкого кола технічних засобів, форм спеціальних знань – узгоджується із потребами розслідування воєнних злочинів, використанням нових технічних засобів та методів.

Висновок. Ключові завдання, які вирішуються із застосуванням техніко-криміналістичних засобів під час розслідування порушення законів та звичаїв війни, є: виявлення, фіксація, вилучення і дослідження криміналістично значимої інформації; фіксація слідчих (розшукових) дій; інформаційно-довідкове забезпечення розслідування та ін. У зв'язку із активним залученням досягнень науково-технічного прогресу при проведенні слідчих (розшукових) дій, приведенням правозастосовної діяльності до міжнародних стандартів, проблематика має особливу актуальність та значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 29.02.2024).
2. Офіс Генерального Прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 29.02.2024).
3. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року. № 2341-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 29.02.2024).
4. Ірина Гловюк. Вироки за ст. 438 КК України: порушення законів та звичаїв війни (з 24 лютого 2022 року) : дослідження. Київ: Higher school of advocacy. 2022. С. 73.
5. Черноус Ю.М., Дульський О.Л. Поняття та зміст техніко-криміналістичного забезпечення збирання доказів. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. № 7. 2023. С. 445-449. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/105>
6. Криміналістика : підручник / [В. В. Пяковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пяковського / 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Право, 2020. 752 с.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 29.02.2024).
8. Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 29.02.2024).
9. Черноус Ю.М. Актуальні питання криміналістичного забезпечення розслідування та судового розгляду Міжнародним кримінальним судом справ про воєнні злочини. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 45–49.
10. Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина: метод. рекомендації. затв. 28 квітня 2023 р. Київ, 2023. 112 с.
11. Шепітько В.Ю. Міжнародні стандарти щодо використання та дослідження цифрової інформації в розслідуванні воєнних злочинів. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 27–30.
12. Степанюк Р.Л. Окремі аспекти розвитку криміналістики та судової експертизи в Україні в умовах війни. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 35–37.

13. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с. С. 55.
14. Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусева, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с.
15. Володимир Шкаєв. Херсонські поліцейські отримали пересувну лабораторію. 20 липня 2023 р. *Інтент*. URL: <https://intent.press/news/crime/2023/hersonski-policejski-otrimali-peresuvnu-laboratoriyu/>.
16. Інструкція з формування та ведення інформаційної підсистеми «СПІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 16 берез. 2020 р. № 257. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0319-20#Text> (дата звернення: 29.02.2024).
17. Захаров В. П., Зачек О. І. Можливості застосування біометричного методу ідентифікації за геометрією обличчя в системах відео спостереження правоохоронних органів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія : юридична. 2014. № 1. С. 108–110.
18. Ісаєва Ю. Деякі питання використання біометричного аналізу райдужної оболонки ока. *Актуальні питання державотворення в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2012 р.) [редкол.: І. С. Гриценко (голова), П. С. Берзін (заст. голови), І. С. Сахарук (відп. ред.)]. Київ, 2014. С. 443–444.
19. Костіков, І. Ю., Марійко, В. В., Щербакова, Ю. В., Мартиненко, С. В., Сірвіля, А. І., Сандалович, Б. О., & Аббасов, Р. Г. (2023). Молекулярно-генетична ідентифікація осіб, загиблих під час російської збройної агресії проти України: успіхи та проблеми. *Криміналістичний вісник*, 39 (1), 10–28. <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2023-39-1-10>
20. Степанюк, Р. Л. Завдання судових експертиз при розслідуванні воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень. *Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 24 листоп. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека», Ф-т № 1. Кам'янець-Подільський : ХНУВС, 2023. С. 428–431. <https://dspace.univd.edu.ua/items/8871e40e-8145-4b28-96bc-391a95a7f4a0>
21. Chornous, Yu., & Leliuk, T. (2023). Organization of forensic examinations in criminal proceedings as a condition for the effectiveness of the investigation of criminal offences. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 13(2), 50–62. <https://doi.org/10.56215/naia-chasopis/2.2023.50>